

Títol
L'Aprenentatge servei com a metodologia per a l'Educació per la ciutadania en el context del Pla Educatiu d'Entorn a Sant Vicenç dels Horts
Autoria i correu electrònic de contacte
José Palos (jpalos@ub.edu) i Eduard Cirera (ecirera@xtec.cat)
Resum (abstract)
<p>En l'actualitat, i dins del Pla de Formació de Zona del Servei Educatiu Baix Llobregat 6 (Sant Vicenç dels Horts) existeix un seminari, coordinat per José Palos (ICE de la UB) i format per professorat dels centres, professionals dels Servei Educatiu i un tècnic de l'Ajuntament de la població que intenta recollir, analitzar i promoure les experiències lligades a la metodologia d'Aprenentatge-Servei (ApS) que es duen a terme en el municipi. L'aprenentatge servei és una metodologia educativa que combina, en un sol projecte ben articulat, processos d'aprenentatge amb el servei a la comunitat. Els participants aprenen alhora que treballen al voltant de necessitats reals de l'entorn amb la finalitat de millorar-lo. L'experiència que relatem s'inicia a partir d'un projecte pilot del Departament d'Educació (curs 2007-08) que intentava estudiar la vinculació que l'ApS amb la implementació del currículum d'Educació per a la Ciutadania en els centres educatius.</p> <p>A partir d'aquí, durant el curs 2008-09 a Sant Vicenç dels Horts es van portar a terme un seguit d'activitats amb què es pretenia impulsar el treball amb metodologia ApS alhora que estudiar la viabilitat de l'ApS a partir del currículum de Ciutadania i del treball amb l'Entorn. Cosa que ha permès que, malgrat la finalització del projecte pilot iniciat el curs 07-08, enguany (curs 2009-2010) s'hagi mantingut el seminari de coordinació d'ApS amb l'objectiu de consolidar els projectes iniciats, estendre l'experiència i assessorar els centres i professorat que així ho demanin.</p>
Conceptes o paraules clau
Aprenentatge servei, Educació per a la ciutadania, Educació en valors, Participació en la comunitat, Xarxa educativa, Plans Educatius d'Entorn
Objectius
<ul style="list-style-type: none">
-Incorporar la metodologia de l'ApS en el currículum escolar a través del marc de l'Educació per a la Ciutadania i la contribució dels Plans Educatius d'Entorn.
-Identificar i desenvolupar projectes ApS.
-Identificar i analitzar els elements febles i forts que faciliten el desenvolupament d'ApS.
-Comprovar el potencial dels projectes ApS per generar canvis metodològics i per crear treball en xarxa en el territori.
-Potenciar els projectes ApS a Sant Vicenç facilitant intercanvi i difusió d'experiències.

Consolidar i incrementar la xarxa educativa del territori facilitant l'apropament escola i comunitat i

–Fer emergir la dimensió educativa i de servei dels diversos agents educatius

Exposició del treball

L'aprenentatge servei són activitats educatives que combinen processos d'aprenentatge i de servei a la comunitat en un sol projecte ben articulat. Els participants aprenen mentre treballen al voltant de necessitats reals de l'entorn amb la finalitat de millorar-lo.

No són accions voluntàries esporàdiques, tampoc són estrictament activitats de voluntariat, i tampoc és només una activitat de treball de camp, sinó que són activitats o projectes que combinen de forma intencional l'aprenentatge a través de l'experiència i l'acció de servei a la comunitat. Aquestes activitats ajuden al desenvolupament de competències per a la vida, atès que basen l'aprenentatge en l'acció, en l'aplicació de coneixements, en la reflexió i la responsabilitat social. D'altra banda, posen l'èmfasi en la dimensió ètica de les activitats educatives, cosa que les converteix en una bona eina per a l'educació en valors fonamentada en la vivència i l'experiència personals. Per tant, les activitats i/o projectes d'aprenentatge servei són una forma d'educar per a la ciutadania a partir de la participació, la implicació i la contribució en la millora de la qualitat del nostre entorn i de la societat en general.

Perquè una pràctica educativa sigui d'aprenentatge servei, ha de complir alguns requisits bàsics com ara: que hi hagi aprenentatge, que es faci un servei, que s'estructuri en forma de projecte en què col·laborin diferents agents, entitats o col·lectius, que hi hagi participació dels implicats en totes les seves fases i que hi hagi reflexió sobre el procés i sobre els resultats.

Metodològicament s'ha de ressaltar que els projectes parteixen i actuen sobre necessitats reals o percebudes de l'entorn, que tenen una intencionalitat pedagògica i de servei des del començament, que es basen en la col·laboració entre entitats que dissenyen i desenvolupen el projecte, i que es treballa de forma cooperativa.

L'experiència que es presenta comença a partir d'un projecte pilot (Departament d'Educació i Centre Promotor d'Aprenentatge Servei) iniciat el curs 2007-08 amb un grup d'anàlisi d'experiències d'ApS format per centres, entitats socials i representants de l'administració local de Sant Vicenç dels Horts i de la Florida (l'Hospitalet de Llobregat). En les sessions d'anàlisi s'identifiquen els punts forts i febles de les experiències d'ApS i s'apunten els elements i condicions que s'haurien de donar en un territori per facilitar el desenvolupament de projectes i activitats d'ApS. Simultàniament es fa un taller d'ApS per a professors i professionals d'entitats socials a Sant Vicenç dels Horts.

Durant el curs 2008-09 els projectes es concreten a cada territori. A Sant Vicenç es porten a terme un seguit d'activitats com ara: informació a equips directius sobre el projecte, disseny i inici de nous projectes d'ApS, elaboració d'un mapa d'entitats que fan o poden fer projectes d'ApS, seguiment, anàlisi i valoracions de projectes en desenvolupament, difusió

dels projectes, identificació dels objectius i continguts de l'Educació per a la Ciutadania que es treballen amb els diferents projectes, i valoració del projecte pilot i dels seus objectius.

Per a dur a terme aquestes activitats s'ha format un seminari permanent sobre ApS format per professorat de la majoria dels centres educatius alhora que la promoció i consolidació dels projectes ApS s'han incorporat en el pla d'actuacions d'una de les comissions de treball del Pla Educatiu d'Entorn de Sant Vicenç dels Horts.

Aquest seminari continua durant el curs 2009-10 amb l'objectiu de consolidar els projectes iniciats, difondre l'experiència i els projectes realitzats (web dels Serveis educatius, programes de ràdio, participació en jornades, etc.), estendre l'experiència a altres centres i entitats, facilitar que els projectes d'ApS formin part del Projecte de Centre, introduir l'ApS com a metodologia en l'assignatura d'Educació per a la Ciutadania i assessorar els centres i professorat que ho demani.

Alguns dels centres i entitats que estan desenvolupant diferents projectes o activitats d'aprenentatge servei o molt properes són:

–Arreglem bicicletes per al Senegal (INS Gabriela Mistral, ONGs i entitats)

Els alumnes de 3r d'ESO intenten aconseguir bicicletes velles i/o de rebuig per arreglar-les i dur-les al Senegal. D'aquesta manera s'aprèn el procés de reparació d'una bicicleta alhora que es consciencia la societat.

–Projecte biblioteca. (ESC M. de Déu del Rocío, INS Gabriela Mistral)

Alumnes de 4t d'ESO participen en la dinamització de la biblioteca del CEIP Mare de Déu del Rocío. Amb una formació prèvia sobre el seu funcionament i la dinamització del racó del conte i l'espai de deures, col·laboren en la formació dels més petits.

–Parelles lingüístiques. «Aprenem la llengua i establim lligams d'amistat» (Inst. G. Mistral)

Alumnes de 4t, que tenen com a llengua familiar el castellà, queden de forma quinzenal amb un grup d'alumnes nouvinguts per practicar el català oral. D'aquesta manera, a més, es fa pinya i s'integra l'alumnat nouvingut dins de la comunitat educativa.

– Compromís social (CES Salesians i diverses entitats)

Complementa els continguts d'Educació per a la Ciutadania de 1r de Batxillerat. Sessions per conscienciar de realitats injustes; hàbits de convivència social i mediambiental; i promoció del voluntariat en entitats de l'entorn.

–Els avis del nostre barri (Casals d'avis dels barris i ESC Sant Antoni)

Els infants coneixen els avis i les àvies i els aporten companyia, els ensenyen noves tecnologies, cooperen en projectes de la llar, etc. Els avis aporten la seva experiència i ensenyen els més petits a treballar l'hort, a cosir, etc.

–De la paella al bany (INS Frederic Mompou i famílies)

L'alumnat recull l'oli vegetal domèstic i el transforma en sabó perfumat de mans. Per estimular l'hàbit que les famílies no llencin l'oli per l'aigüera i el portin a l'institut, se'ls ofereix canviar un litre d'oli per dues pastilles de sabó.

- Nosaltres també en formem part i per això...(ESC Sant Jordi i Residència Santa Eulàlia)

L'alumnat d'Educació infantil aprèn a conrear i tenir cura d'un hort al pati de l'escola amb l'ajuda d'un avi pagès. D'aquesta manera, l'aprenentatge de relació amb la natura s'amplia a la relació que s'estableix entre infants i avis.

- Parelles de lectura (ESC Sant Josep)

Cada alumne de 5è i 6è té un nen/a "apadrinat" de 1r i la seva tasca és ajudar-lo en l'adquisició de la lectura. Prèviament, els alumnes han estat informats del nivell de lectura dels seus "apadrinats" per saber el tipus de llibre que han d'agafar.

Actualment es pot consultar una fitxa més detallada de les característiques de cadascuna d'aquestes i altres experiències ApS en el web del Servei Educatiu del Baix Llobregat 6:

www.reporteducacio.cat

Resultats, conclusions i prospectiva

L'avaluació de l'experiència fins ara ens aporta una sèrie d'orientacions i evidències que no pretenen ser conclusions definitives, sinó aportacions a sumar a altres experiències que ajudin a identificar les virtuts d'aquesta metodologia i a facilitar-ne la seva utilització.

S'han identificat com a punts forts, és a dir, elements que han afavorit el desenvolupament de projectes d'ApS:

- * El coneixement progressiu i acumulat de l'ApS en els centres i en la xarxa és un pòsit que permet l'acumulació d'experiències i coneixements.
- * La major sostenibilitat en els casos que els projectes han estat recolzats pels equips directius – o el mateix equip directiu hi participa- i que donen continuïtat en el centre. En aquest sentit es considera que l'Equip Directiu ha de tenir clar el potencial i la necessitat d'incorporar l'ApS al projecte del centre, i és aquest equip qui té a les seves mans la capacitat de difondre o anul·lar l'ApS.
- * El reconeixement dels projectes concrets com a experiències d'innovació que queden recollides en el currículum dels centres i del professorat.
- * L'aportació d'un espai conegut i reconegut en l'àmbit professional per part del professorat (Servei Educatiu de Sant Vicenç) i la cessió de la seva infraestructura i dedicació en més d'una ocasió per clarificar dubtes i facilitar les tasques.
- * La creació d'un grup de treball permanent com a equip de formadors, d'assessors i d'exemplificadors de projectes i resultats
- * La dedicació de l'assessor LIC que ha assegurat la coordinació entre el grup de treball, el professorat, els centres i les institucions. Aquest càrrec és decisiu en la sostenibilitat dels projectes a nivell territorial
- * La vinculació de la metodologia d'ApS al treball i programació per competències. Els

projectes ApS són projectes competencials en què els aprenentatges es fan en el procés de resolució de situacions.

* La proximitat entre moltes de les activitats del PEE i del treball en xarxa en general, que es poden apropar a la metodologia d'ApS amb la consolidació del treball en xarxa i d'una Educació per a la Ciutadania sistèmica lligada a la vida real.

* L'alt grau de satisfacció de les persones implicades en els projectes.

S'han detectat com a punts febles, és a dir elements que han dificultat el desenvolupament de projectes d'ApS.

*L'absència d'entitats socials com a generadores de projectes i com a acompanyants en els projectes generats en centres educatius. Es considera que aquestes entitats han de tenir un espai i horari compatible amb els horaris dels grups de treball, comissions, etc.

*La inseguretat que es genera quan el projecte ha estat sostingut per la iniciativa d'una persona, que encara que tingui el suport de l'equip directiu, a nivell personal no té assegurat el lloc de treball que li ha permès tirar endavant el projecte. Es considera un aspecte desmotivador que el desenvolupament de l'experiència comporti molta burocràcia.

* La manca de projectes vinculats a l'assignatura d'Educació per a la Ciutadania que mostri de forma més directa la idoneïtat d'aquesta metodologia per treballar l'assignatura.

* En algun cas, i amb perspectives de mantenir els projectes vius, es preveu com a punt feble la manca d'ajuts econòmics mínims.

Qüestions i/o consideracions per al debat

L'ApS no és una metodologia nova, els seus components són molt coneguts, però en un mateix projecte el resultat és diferent. Un dels reptes és fer veure que molts dels projectes o activitats que es fan en els centres són properes a la metodologia ApS. A vegades només cal una petita reinterpretació.

L'àmbit de l'Educació per la Ciutadania i la transversalitat de l'Educació en Valors i les Competències Bàsiques doten d'un coixí curricular evident els projectes d'ApS.

La necessitat del treball amb l'entorn, però alhora les dificultats (de coordinació, horàries...) que això comporta.

Bibliografia

MARTÍN, X. L'aprenentatge servei: escola de ciutadania. www.senderi.org.

MARTÍN, X. i RUBIO, L. (coord.): Experiències d'aprenentatge servei. Barcelona, Octaedro i Fundació Jaume Bofill, 2006.

PUIG, J. M.; BATLLE, R.; BOSCH, C. i PALOS, J.: Aprenentatge servei. Educar per a la ciutadania. Barcelona, Octaedro i Fundació Jaume Bofill, 2006.

PUIG, J.M; PALOS, J. Rasgos pedagógicos del aprendizaje servicio. Cuadernos de Pedagogía, 357, maig, 2006

PUIG, J.M.(coord.)-Roser Batlle, Carme Bosch, Maribel de la Cerda, Teresa Climent, Mònica Gijón, Mariona Graell, Xus Martín, Àlex Muñoz, Josep Palos, Laura Rubio, Jaume Trilla- . Aprendizaje Servicio. Educación y compromiso cívico. Barcelona, Grao, 2009.

CENTRE PROMOTOR D'APRENTATGE SERVEI DE CATALUNYA.

Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació
Serveis Territorials al Baix Llobregat

www.aprenentatgeservei.org/

SERVEI EDUCATIU BAIX LLOBREGAT-6. www.reporteducacio.cat

